

МОДУЛЬ 1.ЛОГІСТИКА

1.1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛОГІСТИКИ

Логістика - інструмент ринкової економіки. Поняття і сутність логістики. Походження терміна, сучасні визначення логістики. Передумови, причини та етапи становлення логістики. Мета і завдання логістики. Рівні формування логістики. Досвід зарубіжних країн у застосуванні логістики. Роль логістики у реформуванні економіки України.

Концепція і методологічний апарат інтегрованої логістики. Засади сучасної концепції логістики. Концептуальна основа інтеграції логістики. Інтеграція внутрішніх та зовнішніх матеріальних потоків. Системний підхід як методологічна база логістики. Логістика як сфера компетенції, що пов'язує компанію з її споживачами та постачальниками і сприяє підвищенню конкурентоспроможності. Оперативні цілі логістики: швидка реакція, мінімальна невизначеність, мінімізація запасів, якість, підтримка життєвого циклу. Базові характеристики концепції логістики: системність, корисність, ефективність, орієнтація на споживача, повні витрати. Логістичні канали ланцюги мережі і ланки. Логістичні системи та принципи їх утворення. Класифікація логістичних систем (мікро-, мезо- та макрологістичні системи). Створення, функціонування та розвиток логістичних систем. Інструменти формалізації та прийняття рішень у логістичних системах.

Об'єкти логістичного управління та логістичні операції. Об'єкти логістичного управління та логістична діяльність. Характеристика поточкових процесів у логістиці. Поняття та показники матеріального потоку. Класифікація матеріальних потоків. Інформаційні потоки та їх класифікація. Фінансові потоки та їх класифікація. Потоки послуг. Логістичні операції з матеріальними, інформаційними, фінансовими та сервісними потоками. Загальні схеми взаємодії потоків. Інтегровані логістичні потоки. Критерії оптимального управління інтегрованими потоками.

Логістична діяльність та логістичні функції. Логістичні процеси і логістична діяльність. Основні види логістичної діяльності: постачання та закупівлі, зовнішнє і внутрішнє транспортування, складування, контроль запасів, комплектування замовлень, вантажопереробка, управління фізичним розподілом, зворотна дистрибуція, вибір місця розміщення, комунікації. Організація логістичної діяльності. Основні логістичні функції та їх розподіл між різними учасниками логістичного процесу. Основні логістичні функції та їх розподіл між різними службами підприємства. Інфраструктура логістичних процесів.

Логістичний менеджмент в системі загального менеджменту. Логістична місія та логістичне середовище фірми. Визначення та місце логістичного менеджменту. Інтеграція функцій управління бізнес-процесами в рамках логістичного менеджменту. Логістичний мікс «7R». Взаємодія логістичного менеджменту з маркетингом, з фінансовим та виробничим менеджментом. Логістика і стратегічне планування. Поняття ланцюга поставок і роль та місце логістики в ланцюгу поставок. Зв'язок логістики з основними функціональними сферами бізнесу. Логістичні зв'язки підприємства. Види організаційних структур управління логістикою.

1.2. ФУНКЦІОНАЛЬНА ЛОГІСТИКА

Логістичний підхід до управління матеріальними потоками у сфері виробництва. Традиційна і логістична концепції організації виробництва. Внутрішньовиробничі логістичні системи та їх роль в удосконаленні управління виробництвом товарів і послуг. Виштовхувальні та витягувальні системи управління матеріальними потоками у виробничій логістиці. Мікрологістичні системи MRP, MRP-1, MRP-2, ERP, КАНБАН, ОПТ, «lean production». Організація постачання матеріальних ресурсів та управління запасами у мікроевиробничих логістичних системах. Ефективність застосування логістики при управлінні матеріальними потоками на виробництві.

Логістичний підхід до управління матеріальними потоками у сфері обігу. Організація дистрибуції матеріалів та готової продукції. Традиційний і логістичний підходи до управління розподілом матеріалів і готової продукції. Логістичні канали та логістичні ланцюжки. Внутрішня структура та принципи функціонування каналів розподілу. Логістичні посередники в дистрибуції, їх класифікація та функції. Координація та інтеграція дій логістичних посередників. Проектування дистрибутивних систем. Система планування матеріальних ресурсів у каналах розподілу DRP та її модифікація DRP-2. Системи швидкого реагування на попит (DDT), швидкої реакції (QR), планування неперервного поповнення (CPR), ефективною реакції на запити споживачів (ECR) та особливості управління матеріальними потоками в них. Ефективність застосування логістики при управлінні матеріальними потоками у сфері обігу.

Логістичний підхід до обслуговування споживачів. Технологія роботи з клієнтами. Технологічна схема обробки замовлень. Логістичні принципи обслуговування. Поняття логістичного сервісу. Формування систем логістичного сервісу. Залежність витрат на сервіс від рівня сервісу. Методи оцінки рівня логістичного сервісу. Визначення оптимального рівня сервісу. Критерії якості логістичного сервісу. Логістика сервісного відгуку - SRL.

Склад і транспорт в логістиці. Роль складів при виробництві і розподілі продукції. Сучасні тенденції формування складської мережі підприємства. Типові логістичні рішення при оптимізації складської підсистеми. Розподільчі центри та їх розміщення. Забезпечення єдності складського процесу з транспортним. Логістична оцінка видів транспорту. Способи перевезення вантажів. Тарифікація перевезень і визначення витрат на перевезення. Вибір перевізника.

Економічне забезпечення логістики. Структура та обсяги логістичних витрат. Вплив логістичних витрат на ринкову вартість продукції. Співзалежність складових логістичних витрат. Підвищення ефективності виробництва продукції та послуг за рахунок управління логістичними витратами. Ідентифікація конфлікту витрат. Концепція мінімізації загальних витрат підприємства. Логістика як фактор підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства. Вплив логістики на дохідність активів підприємства.

Література до вивчення модулю.

1. Алькема, В. Г. Логістика. Теорія та практика [Текст] : навчальний посібник / В.Г. Алькема, О.М. Сумець. - К.: ВД «Професіонал», 2008. - 272 с.

2. Кальченко А.Г. Логістика : навч. посіб. / А.Г. Кальченко. - К.: КНЕУ, 2016. - 467 с.
3. Крикавський Є. Логістичне управління : [підручник] / Є. Крикавський. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2015. – 684 с.
4. Пономарьова Ю.В. Логістика: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. – 192 с.

МОДУЛЬ 2. МЕНЕДЖМЕНТ

Поняття та сутність менеджменту. Організація, мета її діяльності та критерії успіху. Зовнішнє та внутрішнє середовище організації. Поділ праці в організації та необхідність управління. Менеджмент як система наукових знань. Функції менеджменту. Цикл менеджменту. Менеджмент як мистецтво.

Ознаки діяльності менеджера. Сфери менеджменту: виробництво, фінанси, кадри, нововведення, облік, маркетинг. Рівні менеджменту: вищий, середній, нижчий. Ролі менеджера в організації: міжособистісні; інформаційні; зв'язані з прийняттям рішень. Здібності менеджера; до спілкування, технічні, аналітичні, діагностичні, концептуальні. Співвідношення якостей, необхідних менеджеру, на різних рівнях управління.

Передумови виникнення науки управління. Класична теорія менеджменту: школа наукового управління; адміністративна школа управління. Неокласична теорія менеджменту: школа поведінки та школа людських стосунків. Кількісна теорія менеджменту: школа науки управління. Інтегровані підходи до управління; процесний підхід до управління; системний підхід до управління; ситуаційний підхід до управління. Сучасні напрямки розвитку науки управління: тенденція посилення технократичного аспекту менеджменту; орієнтація на технічні та технологічні нововведення; гуманізація управління; поєднання інтересів бізнесу, суспільства й людини; інтернаціоналізація менеджменту.

Прийняття управлінських рішень. Розширене й вузьке поняття прийняття рішень. Місце прийняття рішень у процесі управління. Моделі теорії прийняття рішень: класична, поведінкова, ірраціональна.

Інтуїтивна та раціональна технології прийняття рішень. Етапи раціональної технології: діагноз проблеми; накопичення інформації щодо неї; опрацювання альтернативних варіантів, оцінка альтернатив; прийняття рішень. Людський та організаційний фактори у процесі прийняття рішення. Індивідуальне та групове прийняття рішень.

Класифікація методів обґрунтування управлінських рішень. Кількісні та якісні методи. Можливості та сфери застосування аналітичних, статистичних, теоретико-ігрових методів й методів математичного програмування. Інструменти обґрунтування управлінських рішень. Кількісні та якісні методи прогнозування. Сутність і цілі використання платіжної матриці. Побудова «дерева рішень» і вибір оптимального варіанта. Теоретико-ігрові методи. Обґрунтування рішень в умовах невизначеності. Переваги й недоліки використання кількісних методів. Експертні методи прийняття рішень.

Планування в організації. Поняття планування. Місце планування серед функцій управління. Основні елементи системи планування. Етапи процесу планування: визначення цілей; розробка стратегії; надання стратегії конкретної

форми. Типи планів в організації. Ситуаційні фактори планування: рівень управління; життєвий цикл організації; ступінь невизначеності середовища.

Поняття «мета» в управлінні та класифікація цілей організації. Вимоги до правильно сформульованих цілей. Традиційний процес постановки цілей. Концепція управління за цілями (концепція МВО). Зміст основних етапів управління за цілями. Переваги й недоліки управління за цілями.

Поняття стратегії. Значення та необхідність розробки стратегії. Елементи стратегії. Рівні стратегії, загально корпоративна, бізнесу, функціональна. Піраміда стратегій.

Визначення місії фірми. Зовнішній аналіз; сприятливі можливості й загрози. Внутрішній аналіз: сильні й слабкі сторони організації. SWOT-аналіз. Визначення конкретних цілей діяльності організації. Аналіз стратегічних альтернатив і вибір стратегії. Методи вибору загально корпоративної стратегії. Вибір стратегії бізнесу (типові стратегії М. Портера). Функціональні стратегії.

Тактичні й оперативні плани. Програми. Політика. Стандарти операційні процедури. Правила. Ситуаційне планування.

Організація в системі управління. Сутність функції організації та їх місце в системі управління. Поняття, організаційної діяльності. Складові організаційної діяльності. Організаційна структура як результат організаційної діяльності: ступінь - складності, ступінь формалізації, ступінь централізації.

Класична теорія організації: принципи організації А. Файоля; модель бюрократичної організації М. Вебера. Характеристики «ідеальної бюрократії». Сильні й слабкі сторони бюрократичної моделі організації. Поведінковий підхід у теорії організації: організаційна теорія Р. Лайкерта. Переваги та недоліки поведінкового підходу в теорії організації. Ситуаційний підхід у теорії організації: ситуаційні фактори формування організаційної структури (технологія, розміри, середовище, стратегія).

Проектування робіт в організації, аналіз виробничих операцій, проектування робіт. Методи перепроєктування робіт (ротація робіт; розширення роботи; збагачення роботи). Модель характеристики роботи Р. Хекмана. Департаменталізація. Групування робітників організації (за функціями; за продуктами; за розміщенням підрозділів; за споживачами). Делегування повноважень. Елементи процесу делегування. Типи повноважень: лінійні, штабні, функціональні. Діапазон контролю. Фактори, що визначають діапазон» контролю. Висока та плоска структури управління. Механізми координації: вертикальна координація, прямий контроль, стандартизація. Горизонтальна координація: взаємні комунікації; тимчасові робочі групи; комісії нетрадиційні засоби координації.

Лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізіональна, матрична організаційні структури. Фактори формування організаційної структури управління. Переваги й недоліки різних типів організаційних структур. Методи вибору типу організаційної структури.

Сутність організаційних змін. Процес організаційних змін. Модель процесу організаційних змін К. Левіна. Етапи процесу організаційних змін: визначення цілей; діагноз; планування й вибір техніки змін; впровадження змін; контроль, оцінка та корекція процесів організаційних змін. Причини опору

організаційним змінам. Методи подолання опору. Вибір тактики проведення організаційних змін.

Основи теорії мотивації. Організація як соціальна система. Значення людського фактора в управлінні. Унікальність особистості працівника. Поняття мотивації. Взаємозв'язок потреб, спонукань, цілей і дій працівника в моделі процесу мотивації.

Сутність змістового підходу до мотивації. Теорія «ієрархії потреб» А. Маслоу. Теорія ERG К Альдерфера. Теорія потреб Д. Мак-Клеланда. Теорія «мотиваційної гігієни» Ф. Герцберга

Сутність процесного підходу до мотивації. Теорія «сподівань» В. Врума. Теорія справедливості С. Адамса. Модель Портера — Лоулера.

Лідерство. Вертикальний поділ праці в організації та необхідність керування. Поняття повноваження, впливу та влади. Форми влади та впливу. Ілюзія влади. Поняття лідерства.

Класифікація підходів до розуміння лідерства. Лідерство як сукупність певних рис характеру керівника.

Поняття стилю керування та континууму стилів керування. «Теорія Х» і «Теорія Y» Д. Мак-Грегора. Авторитарно-демократичний континуум стилів керування. Континуум стилів керування Р. Лаикерта. Двовимірне трактування стилів керування вченими університету штату Огайо. Таблиця стилів керування Р. Блейка та Дж. Моутон.

Ситуаційна модель керування Ф. Фідлера. Модель «шлях — мета» Т. Мітчела та Р. Хауса. Теорія життєвого циклу П. Херсі та К. Бланшара, Модель В. Врума та Ф. Йеттона прийняття рішення керівником.

Поняття «група» в організації. Вплив групи на поведінку індивідуумів в організації. Причини виникнення груп в організації. Стадії процесу формування груп в організації. Модель групової поведінки Дж. Хоманса. Формальні та неформальні групи. Типи формальних груп: група керівника; робоча (цільова) група; комітет (комісія). Особливості управління формальними групами в організації. Особливості неформальних груп. Розподіл ролей між членами групи. Фактори, що впливають на ефективність діяльності груп в організації.

Комунікації. Поняття комунікації та їх роль у системі управління. Процес комунікації: модель; основні етапи (ідея, кодування повідомлення; передавання повідомлення; сприйняття повідомлення; декодування повідомлення; розуміння); основні елементи (відправник; повідомлення; канал зв'язку; одержувач). Зворотний зв'язок та «шум» у процесі комунікації.

Міжособистісні комунікації. Методи комунікації (усний; письмовий; невербальний), їх переваги та недоліки. Міжрівневі комунікації: згори донизу; знизу нагору; горизонтальні; діагональні. Формальні та неформальні комунікації. Комунікаційні мережі.

Перешкоди на шляху до ефективної комунікації: фільтрація; вибіркоче сприйняття; семантичні перешкоди; поганий зворотний зв'язок; соціокультурні відмінності відправника та одержувача повідомлення; інформаційні перевантаження. Шляхи подолання перешкод. Стратегії підвищення ефективності комунікацій.

Система й процес контролю. Поняття контролю та його місце у системі управління. Етапи процесу контролю: вимірювання процесів; порівняння

фактичного виконання зі стандартами; оцінка та реакція. Модель процесу контролю. Види управлінського контролю: випереджальний контроль; поточний контроль; заключний контроль. Основні характеристики ефективної системи контролю: точність; своєчасність; економічність; гнучкість; обґрунтованість критеріїв; стратегічна спрямованість; множинність критеріїв. Дисфункціональний ефект системи контролю.

Розробка бюджетів. Типи бюджетів. Фінансовий аналіз. Аналіз фінансової звітності. Аналіз фінансових коефіцієнтів. Аналіз беззбитковості. Аудит.

Графік Г. Гантта. Метод оцінки та перегляду планів (PERT) Сітьові графіки. Техніка управління запасами. Інструменти контролю якості.

Модель процесу контролю поведінки працівників. Методи оцінки виконання. Прямий управлінський контроль: мотивація, дисципліна, винагорода. Замінники прямого управлінського контролю: селекція кадрів, формалізація, організаційна культура.

Ефективність управління. Прагнення підвищити ефективність діяльності організації. Поняття організаційної ефективності. Підходи до вивчення організаційної ефективності: цільовий, системний, вибіркового. Критерії ефективності організаційної діяльності. Оцінка організаційної ефективності.

Поняття продуктивності організації. Фактори, що впливають на продуктивність організації. Методи підвищення продуктивності організації.

Поняття ефективності управління. Підходи до визначення ефективності управління: цільовий, поведінковий, композиційний, множинний. Ключові елементи системи оцінки ефективності управлінської діяльності.

Література до вивчення модулю

1. Андрушків Б.М., Кузьмін О.Є. Основи менеджменту. - Львів: Світ, 2008.- 296 с.
2. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Менеджмент в організації: Навч. посіб. для студ. екон. спец. вузів.- К.: „КОНДОР” – 2012. – 654с
3. Гріфін Р., Яцура В. Основи менеджменту: Підручник / Наук. ред. В. Яцура, Д.Олесевич. – Львів: Бак, 2011. – 624 с.
4. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Основи менеджменту – К.: Академвидав, 2013. – 415 с.
5. Основи менеджменту: Навч.- методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни/За ред.проф. М.В.Афанасьєва. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2014. – 484 с.
6. Осовська Г.В., Осовский О.А Менеджмент організації: Навчальний посібник - К.: Кондор, 2005. - 860с.
7. Подсолонко О.А. Менеджмент: теорія та практика. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 370 с.
8. Робінс С., Де Ченцо Д. Основи менеджменту. – К.: Основи. – 2002. – 671с.
9. Сухарський В.С. Менеджмент: теорія, методологія, практика. Монографія. – Тернопіль: Астон, 2012. – 416 с.
10. Хміль Ф.І. Менеджмент: Підручник. – К.: Вища школа, 2007. – 350с.
11. Шегда А.В. Менеджмент: Навч. Посібник для вузів. – К.: Знання, 2012. – 583с.

МОДУЛЬ 3. ОПЕРАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

3.1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Формування та розвиток доктрин операційного менеджменту. Сутність операційного менеджменту. Еволюція теорії та практики управління виробництвом. Зв'язок операційного менеджменту з іншими дисциплінами. Операції як види діяльності. Продуктивність операційної системи.

Операційна стратегія. Операційна система та її підсистеми. Розвиток операційної стратегії. Стратегічні і тактичні рішення.

Інструменти прийняття рішень в операційному менеджменті. Процес прийняття рішень. Моделі прийняття рішень. Теорія прийняття рішень.

Прогнозування операційної системи. Суть прогнозування. Методи прогнозування. Методи часових серій. Методи регресійного і кореляційного аналізу.

3.2. СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Розробка товару (послуги). Вибір товару. Розробка виробу. Вартісний аналіз. Розробка послуги.

Стратегія процесів. Вибір процесу. Вибір місця розташування виробництва. Виробнича потужність. Аналіз критичної точки. Основні види компонування обладнання, технологій та процесів.

Управління трудовими ресурсами. Планування та формування персоналу. Побудова ефективної мотиваційної системи. Організація трудових процесів і робочих місць. Аналіз робочого часу.

Агрегатне планування. Планування виробничих процесів. Зміст і стратегії агрегатного планування. Методи агрегатного планування.

Управління запасами. Суть управління запасами. Системи управління запасами. Використання резервного фонду в управлінні запасами. Спеціальні моделі. ABC-планування і класифікація запасів.

Планування потреби в матеріалах і ресурсах. Модель потреби залежних запасів. Планування виробничих ресурсів. Система «точно-вчасно».

Оперативно-календарне планування виробництва. Тактика короткострокового планування. Завантаження цехів (робочих центрів). Встановлення послідовності робіт. Оперативно-виробниче планування дискретного виробництва. Виштовхуюча система оперативно-виробничого планування серійного виробництва.

Управління проектами. Планування проектів. Нормативний метод планування (графік Ганта). Сіткове планування та управління.

Управління якістю продукції та послуг. Суть управління якістю. Зв'язок якості з конкурентоздатністю та продуктивністю операційної системи. Системи управління якістю продукції. Організація технічного контролю якості. Зарубіжний досвід в управлінні якістю продукції.

Література до вивчення модулю

1. Михайловська О.В.. Операційний менеджмент: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни: навч. посіб. для студ. ВНЗ — К. : Кондор, 2012. — 549с. (основна)

2. Воронкова В.Г., Беліченко А.Г., Желябін В.О., Кириченко В.О., Ажажа М.А. Операційний менеджмент. Навчальний посібник. – Львів: «Магнолія 2006». – 2014. – 438с. (основна)
3. Бай С. І., Іванова І. В., Микитенко Н.В.. Операційний менеджмент. Практикум: Навч. посібник / Київський національний торговельно-економічний ун-т. — К. : КНТЕУ, 2004. — 188с.
4. Гевко І. Б.. Операційний менеджмент: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. — К. : Кондор, 2005. — 228с.
5. Дорофієнко В.В., Колосюк В.П.. Операційний менеджмент: підручник для студ. вищих навч. закл.. — Донецьк : ВІК, 2006. — 418с.
6. Лісовал В.П., Старосельський М.І.. Операційний менеджмент: Конспект лекцій / Національний авіаційний ун-т. — К. : НАУ, 2004. — 61с.
7. Лопатенко Л.О.. Операційний менеджмент: [конспект лекцій для студ. напряму підгот. "Менеджмент"] / Міжрегіональна академія управління персоналом — К. : МАУП, 2007. — 128с.
8. Омеляненко Т.В., Задорожна Н.В.. Операційний менеджмент: Навч.-метод. посібник для самот. вивчення дисципліни / Київський національний економічний ун-т — К. : КНЕУ, 2003. — 236с.
9. Савченко В.Д.. Операційний менеджмент: Навч. посібник / Харківський національний аграрний ун-т ім. В.В.Докучаєва. — Х., 2016. — 274с.
10. Соснін О.С., Казарцев В.В.. Виробничий і операційний менеджмент: навч. посіб. / Європейський ун-т. — 3-є вид. — К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2007. — 148с.
32. Сотник І.М., Вовк О.М.. Операційний менеджмент: навч. посібник / Сумський держ. ун-т. — Суми : Видавництво СумДУ, 2007. — 165с.
11. Школа І. М., Михайловська О. В. Операційний менеджмент: Практикум: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Київський національний торговельно-економічний ун-т; Чернівецький торговельно-економічний ін-т. — Чернівці : Книги-XXI, 2004. — 375с

МОДУЛЬ 4. ЕКОНОМІКА ПРАЦІ І СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ

Праця як об'єкт соціологічного дослідження. Предмет і зміст курсу. Сутність і завдання праці, його соціальні аспекти. Праця, як соціологічна категорія.

Ринок праці в економічній системі. Поняття ринку праці, його елементи і функції. Сегменти ринку праці. Теоретичні основи аналізу ринку праці.

Населення і трудові ресурси суспільства. відтворення трудових ресурсів. Населення як суб'єкт соціально-економічних процесів. Відтворення населення, показники його природного та механічного руху. Міграція населення.

Зайнятість населення і безробіття. Зайнятість: сутність і форми. Безробіття і його види. Державна політика зайнятості населення.

Вартість робочої сили. Вартість робочої сили і чинники, які впливають на її формування. Рівень життя. Структура доходів населення.

Заробітна плата в ринкових умовах. Сутність, функції і принципи організації оплати праці. Форми і системи заробітної плати. Тарифна система оплати праці. Безтарифна модель оплати праці. Оплата праці керівників, спеціалістів і службовців. Оплата праці працівників бюджетних організацій.

Регулювання оплати праці. Мінімальна заробітна плата. Планування фонду оплати праці.

Продуктивність праці, фактори і резерви її росту. Поняття продуктивності праці. Методи вимірювання продуктивності праці. Фактори і резерви росту продуктивності праці.

Організація праці. Поняття, зміст і завдання організації праці. Розподіл і кооперація праці. Організація робочих місць. Трудовий процес і його раціоналізація. Умови праці та фактори їх формування. Охорона і безпека праці. Дисципліна праці.

Нормування праці, як основа його організації. Суть і значення нормування праці. Об'єкти нормування праці. Робочий час і його елементи: методи оцінки витрат робочого часу, використання їх результатів. Система нормативів та норм праці. Зміст технічного нормування праці. Законодавче регулювання робочого часу і часу відпочинку.

Взаємозв'язок і розрахунки показників по праці на підприємстві. Показники чисельності, структури та руху кадрів. Планування персоналу підприємства. Визначення чисельності робітників-відрядників. Визначення чисельності робочих-погодинників, спеціалістів. Планування та прогнозування продуктивності праці. Структура фонду заробітної плати та її визначення.

Трудовий колектив як основна сфера реалізації трудового потенціалу. Трудовий колектив - поняття, ознаки, структура, функції, види. Самоуправління трудового колективу; соціальний розвиток колективу та його планування. Сутність, цілі і завдання соціологічних досліджень у сфері праці. Розробка програми соціологічного дослідження. Основні методи отримання інформації.

Трудова адаптація працівника. Сутність та структура трудової адаптації. Об'єктивні та суб'єктивні чинники трудової адаптації.

Трудовий конфлікт. Сутність, показники, типи і соціальна структура трудового конфлікту. Причини трудових конфліктів. Вирішення трудових конфліктів.

Система соціальних гарантій у сфері праці. Поняття соціального захисту і його основні напрямки в сфері праці. Соціальні інститути і механізм соціального захисту працівника. Соціальні гарантії.

Література до вивчення модулю

1. Грішнова О.А., Економіка праці та соціально-трудові відносини: Підручник. – 3-тє вид., - К.: Т-во «Знання», КОО, 2007. – 559с.
2. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / О. А. Грішнова. – 5-те вид., оновлене. – К. : Знання, 2011. – 390 с.
3. Гриньова В. М. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. / В. М. Гриньова. – К. : Знання, 2010. – 310 с.
4. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посібн. / за ред. Г. В. Назарової. – К. : Знання, 2012. – 573 с.
5. Іляш О. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посібн. / О. І. Іляш, С. С. Гринкевич. – К. : Знання, 2010. – 476 с.

6. . Лукашевич В. М. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посібн. / В. М. Лукашевич. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – 422 с.

МОДУЛЬ 5. ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

5.1. СИСТЕМА РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД

Зовнішньоекономічна діяльність та її роль в розвитку національної економіки. Характеристика причин та передумов розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Суть та особливості зовнішньоекономічної політики країни. Основні положення теорій управління зовнішньоекономічною діяльністю. Показники функціонування зовнішньоекономічної системи країни.

Система регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Принципи зовнішньоекономічної діяльності України. Класифікація суб'єктів та видів зовнішньоекономічної діяльності. Характеристика системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Систематизація методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Митно-тарифна система регулювання експортно-імпортних операцій. Характеристика системи митного регулювання в Україні. Митний тариф як інструмент економічної політики країни. Характеристика системи митного оподаткування. Митний контроль як складова митно-тарифної політики. Митне оформлення при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Нетарифні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Суть та класифікація нетарифних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Характеристика системи кількісних обмежень експортно-імпортних операцій. Порівняльний аналіз використання імпортної квоти і митного тарифу як засобів регулювання імпорту. Приховані методи протекціонізму.

5.2. ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗЕД ПІДПРИЄМСТВА

Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. Особливості міжнародного бізнесу як основа специфіки міжнародного менеджменту. Особливості міжнародного менеджменту. Загальні принципи та структура управління підприємствами (організаціями), що оперують на міжнародному рівні. Відбиття відмінностей національних культур у міжнародному менеджменті. Питання для самоконтролю.

Маркетингові засоби інтенсифікації зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Маркетингове середовище діяльності вітчизняних підприємств на зовнішньому ринку. Маркетингова діяльність підприємств у ієрархічній системі пропозиції ринкового середовища. Маркетингові форми та засади інтенсифікації зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Маркетингова оцінка ефективності виставкової діяльності підприємств-товаровиробників на зовнішніх ринках. Конкурентоспроможність продукції на зовнішньому ринку та шляхи її підвищення. Питання для самоконтролю

Фінансові аспекти здійснення зовнішньоекономічної діяльності вітчизняними підприємствами. Особливості здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності та відповідальність за порушення валютного законодавства України. Форми та основи організації міжнародних розрахунків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств. Кредитування зовнішньоекономічної діяльності підприємств: можливості і перспективи.

Особливості стягнення ПДВ при здійсненні підприємствами зовнішньоекономічних операцій. Страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Питання для самоконтролю.

5.3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕД

Суть і структура зовнішньоторговельного договору купівлі-продажу. Тактика і стратегія проведення переговорів при укладанні зовнішньоекономічної угоди. Зміст та структура зовнішньоекономічного контракту. Характеристика базисних умов контрактів. Ціна товару та загальна вартість контракту. Механізм міжнародних розрахунків та фінансові умови зовнішньоторговельних угод.

Валютне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Сутність валютних відносин. Валютні умови зовнішньоторговельних контрактів. Валютні ризики і способи їх усунення.

Організація та функціонування підприємств з іноземним капіталом в Україні. Сутність функціонування підприємств з іноземними інвестиціями. Порядок створення спільних підприємств. Ефективність функціонування підприємства з іноземним капіталом

Література до вивчення модулю

1. Георгиаді Н. Г. Основи зовнішньоекономічної діяльності: теоретичні основи і прикладні аспекти / Н. Г. Георгиаді, С. В. Князь, Х. С. Передало, Р. З. Берлінг.- Львів: Інтелект-Захід, 2006. – 260 с.
2. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: [підручник 3-тє видання перероблене та доповнене] / О.П. Гребельник.- К.: Центр учбової літератури, 2008. – 432 с
3. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. / М.І. Дідківський. – К. : Знання, 2006. – 463 с.
4. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. / кол. авт. В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С. Карпик та ін. – К., 2010. – 608 с.
5. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств[Текст]: навч. посіб./ За ред. О.В.Шкурупій.- К.: Центр навч. літ., 2012.- 248 с.
6. Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: кредитно-модульний курс: Навчальний посібник / Ред. проф. Ю.Г. Козак; Н.С. Логвінова; К.І. Ржепішевський; В.О. М-во освіти і науки України. – ЦУЛ, 2010. – 288 с.
7. Пазуха М.Д. Зовнішньоекономічна діяльність (загальні положення) / М.Д. Пазуха. – К.: Центр навч. л-ри. 2008. – 592 с.
8. Рум'янцев А. П. Зовнішньоекономічна діяльність : [навч. посіб.]/ А. П. Рум'янцев, Н. С. Рум'янцева. – 2-ге вид. перероб. та доп. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 296 с.
9. Руденко Л.В. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції / Л.В. Руденко. – вид. 2-ге, перероблене і доповнене. Підручник - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 632 с.
10. Сміяна Л.С. Правові основи зовнішньоекономічної діяльності : [навч. посіб]. / Сміяна Л.С – К. : КНТ, 2008. – 416 с.
11. Довідник ЗЕДівця.- вид. 2-ге, перероб. і допов.-Х.:Фактор, 2008.-656 с.
12. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. посіб. / Шкурупій О. В., Гончаренко В.В., Артеменко І.А. та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.

13.Тюріна Н.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. посіб. / Н.М. Тюріна, Н.С. Карвацька. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 408 с.

14.Рум'янцев А.П. Зовнішньоекономічна діяльність: навч. посіб./ А.П.Рум'янцев, Н.С.Рум'янцева. – 2 - ге вид., перероб. та доп. –К.: ЦУЛ, 2012. – 296 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Кожен варіант завдання фахового вступного випробування складається з двох частин:

- 1) теоретичне завдання, яке включає 14 тестів;
- 2) 2 розрахунково-аналітичних завдання.

Вірні відповіді в завданнях фахового вступного випробування підлягають закреслюванню в аркуші відповіді.

Кожен тест теоретичного завдання – закритої форми з множинним вибором (декілька правильних відповідей).

Кожен тест теоретичного завдання оцінюється наступним чином:

1) повна вірна відповідь (відмічено всі вірні відповіді та не вказані невірні відповіді)	–	10 балів
2) неповна вірна відповідь (відмічено більше вірних відповідей, ніж невірних відповідей)	–	7 бали
3) кількість вказаних вірних відповідей дорівнює кількості невірних відповідей	–	5 бали
4) неповна невірна відповідь (відмічено невірних відповідей більше, ніж вірних відповідей)	–	2 бали
5) повністю невірна відповідь (усі відповіді дано невірно або не відмічено відповідей по тесту)	–	0 балів

Закреслення всіх варіантів відповідей на тестові питання на Аркуші відповіді не допускається та прирівнюється до 0 балів.

Кожне розрахунково-аналітичне завдання містить одну вірну відповідь, яка оцінюється в 30 балів (у випадку невірної відповіді – 0 балів).

Максимальна можлива сумарна кількість набраних вступником балів за виконання теоретичних та розрахунково-аналітичних завдань складає 200 балів.

Вступник допускається до участі у конкурсному відборі для зарахування на навчання, якщо оцінка фахового вступного випробування складає не менше 100 балів.

Голова предметної екзаменаційної комісії

Марина КУДІНОВА

Затверджено на засіданні

приймальної комісії

Харківського національного

університету імені В.Н. Каразіна

протокол №2 від 15 квітня 2024 року

Відповідальний секретар приймальної комісії Сергій ЄЛЬЦОВ